Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

12 päivänä joulukuuta 2013*

Direktiivi 2000/78/EY — Yhdenvertainen kohtelu — Työehtosopimus, jossa palkkaa ja työsuhteen ehtoja koskeva etu varataan avioliiton solmiville työntekijöille — Edun epääminen pacte civil de solidarité -nimisen rekisteröidyn parisuhteen solmivilta kumppaneilta — Sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä

Asiassa C-267/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Ranska) on esittänyt 23.5.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.5.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Frédéric Hay

vastaan

Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz sekä tuomarit E. Juhász, A. Rosas, D. Šváby (esittelevä tuomari) ja C. Vajda,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Frédéric Hay, edustajanaan avocat A. Lamamra,

— Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres, edustajanaan avocat J.-J. Gatineau,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues, D. Colas ja J. Rossi,

— Belgian hallitus, asiamiehenään M. Jacobs,

— Euroopan komissio, asiamiehinään J. Enegren ja D. Martin,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) 2 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Frédéric Hay ja hänen työnantajansa Crédit agricole mutuel de Charente-Maritime et des Deux-Sèvres (jäljempänä Crédit agricole) ja joka koskee sitä, että viimeksi mainittu on evännyt kyseiseltä henkilöltä, joka on solminut pacte civil de solidarité -nimisen rekisteröidyn parisuhteen (jäljempänä PACS-parisuhde), erityislomapäivät ja palkanlisän, jotka myönnetään avioliiton solmiville työntekijöille.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tämä direktiivi ei vaikuta siviilisäätyä ja siitä riippuvia etuuksia koskevien kansallisten säädösten noudattamiseen.”

4 Direktiivin 2000/78 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.”

5 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa;

b) välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden tietyn uskonnon tai vakaumuksen, tietyn vamman, tietyn iän tai tietyn sukupuolisen suuntautumisen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan muihin henkilöihin nähden, paitsi jos

   i) kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia, – –

– –

5. Tämä direktiivi ei vaikuta sellaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyihin toimenpiteisiin, jotka demokraattisessa yhteiskunnassa ovat tarpeen yleisen turvallisuuden ja järjestyksen takaamiseksi ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.”

6 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Yhteisölle annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

– –

c) työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka;

– –”

Ranskan oikeus

Siviilikoodeksi (code civil)

7 Siviilikoodeksin, sellaisena kuin se on muutettuna 15.11.1999 annetulla lailla nro 99-944 (jäljempänä siviilikoodeksi), 144 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Mies ja nainen voivat solmia avioliiton vasta 18 vuotta täytettyään.”

8 Siviilikoodeksin 515-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Pacte civil de solidarité -parisuhde on sopimus, jonka kaksi täysi-ikäistä ja eri sukupuolta tai samaa sukupuolta olevaa luonnollista henkilöä solmii yhteiselämänsä järjestämiseksi.”

9 Siviilikoodeksin 515-4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Pacte civil de solidarité -parisuhteen osapuolet sitoutuvat yhteiselämään sekä keskinäiseen aineelliseen tukemiseen ja keskinäiseen avustamiseen. Osapuolet tukevat aineellisesti toisiaan kykynsä mukaan, jolleivät he toisin sovi.

Osapuolet vastaavat yhdessä suhteessa kolmansiin veloista, jotka jompikumpi heistä on tehnyt perheen elatusta varten. – –”

Työkoodeksi (code du travail)

10 Työkoodeksin, sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen ajankohtana (jäljempänä työkoodeksi), L. 122-45 §:ssä kielletään muun muassa sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva välitön tai välillinen syrjintä palkassa ja työsuhteen ehdoissa.

11 Työkoodeksin L. 226-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kukin työntekijä saa tiettyjen perhetapahtumien yhteydessä niistä todisteen esitettyään poikkeuksellisesti luvan poissaoloon seuraavasti:

Neljä päivää työntekijän solmiessa avioliiton

– –”

Crédit agricolen valtakunnallinen työehtosopimus

12 Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen 20 kohdassa, jonka otsikko on ”Erityislomat”, määrätään seuraavaa:

”Palkallisia, täyden palkan sisältäviä lomia myönnetään seuraavissa olosuhteissa:

– –

3 Vakituiset työntekijät

Avioliiton solmiminen:

— työntekijän osalta: 10 työpäivää

— työntekijän lapsen osalta: 3 työpäivää

— työntekijän veljen tai siskon osalta: 1 työpäivä.

– –”

13 Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen 34 kohdassa, jonka otsikko on ”Eri palkanlisät ja korvaukset”, määrätään seuraavaa:

”Avioliittolisä

Kukin vakituinen työntekijä saa avioliiton solmiessaan palkanlisän, jonka määrä kultakin työskentelykuukaudelta on 1/36 avioliiton solmimista edeltävän kuukauden kuukausipalkasta.

– –”

14 Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen 20, 22 ja 34 kohdan muuttamisesta 10.7.2008 tehdyllä sopimuksella kyseiset edut laajennettiin koskemaan PACS-parisuhteen solmimista. Myös Ranskan pankkiyhdistys (Association française des banques) ja ammattiliitot tekivät 27.9.2010 lisäyksen 10.1.2000 tehtyyn pankkialan valtakunnalliseen työehtosopimukseen perhetapahtumista myönnettävien lomien ulottamiseksi koskemaan PACS-parisuhteen solmineita työntekijöitä. Lisäyksen määräykset ulotettiin koskemaan koko pankkialaa 23.12.2010 tehdyllä työ-, työllisyys- ja terveysministerin (ministre du Travail, de l’Emploi et de la Santé) päätöksellä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

15 Hay on ollut Crédit agricolen palveluksessa vuodesta 1998.

16 Hay solmi 11.7.2007 PACS-parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa. Tässä yhteydessä Hay haki erityislomapäiviä ja avioliittolisää, jotka myönnetään avioliiton solmiville palkkatyöntekijöille Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen mukaisesti. Crédit agricole kuitenkin epäsi häneltä kyseiset edut sillä perusteella, että mainitun työehtosopimuksen mukaan edut myönnetään vain avioliiton solmimisen yhteydessä.

17 Hay saattoi 17.3.2008 conseil de prud’hommes de Saintesin käsiteltäväksi vaatimuksen saada maksu 2 637,85 euron suuruisesta avioliittolisästä sekä erityislomapäiviin perustuneesta 879,29 euron suuruisesta korvauksesta, jotka häneltä oli evätty. Conseil de prud’hommes de Saintes hylkäsi vaatimuksen 13.10.2008 antamallaan ratkaisulla ja katsoi, että avioliiton solmimisesta myönnettävä

palkanlisä ei liity työskentelyyn vaan siviilisäätyyn ja että siviilikoodeksissa avioliitto erotetaan PACS-parisuhteesta. Se kuitenkin totesi, että Crédit agricolen valtakunnallista työehtosopimusta oli muutettu 10.7.2008 siten, että palkanlisä ja lomat, jotka kyseisessä sopimuksessa myönnetään avioliiton solmimisesta, ulotettiin koskemaan PACS-parisuhteen solmineita henkilöitä, mutta katsoi, ettei tällaisella ulottamisella ollut taannehtivaa vaikutusta.

18 Cour d'appel de Poitiers pysytti kyseisen ratkaisun 30.3.2010 antamallaan tuomiolla sillä perusteella, että PACS-parisuhde poikkeaa avioliitosta sen solmimista koskevissa muotoseikoissa, siinä, että sen voivat solmia kaksi eri sukupuolta tai samaa sukupuolta olevaa täysi-ikäistä luonnollista henkilöä, sen purkamistavassa sekä sen osapuolten keskinäisissä velvoitteissa, jotka koskevat varallisuus- ja perintöoikeutta sekä oikeussääntöjä lapsen ja vanhemman välisestä oikeudellisesta siteestä. Kyseinen tuomioistuin katsoi myös, että aviopuolisoiden ja PACS-kumppanien erilainen kohtelu perhetapahtumista myönnettävissä palkallisissa eduissa ei johdu heidän perhetilanteestaan eikä heidän sukupuolisesta suuntautumisestaan vaan heidän siviilisäädystään aiheutuvasta erilaisesta asemasta, jonka perusteella he eivät ole samanlaisessa tilanteessa.

19 Hay haki 28.5.2010 muutosta tuomioon Cour de cassationilta. Hayn mielestä siinä, että Crédit agricole on evännyt häneltä Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen mukaiset erityislomapäivät ja avioliittolisän, on kyse hänen sukupuoliseen suuntautumiseensa perustuvasta syrjinnästä, joka on vastoin työkoodeksin L. 122-45 §:ää, direktiivin 2000/78 1–3 artiklaa sekä 4.11.1950 Roomassa allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 14 artiklaa.

20 Hay korostaa, että siviilikoodeksin 144 §:n mukaan vain eri sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia avioliiton, kun taas samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia vain PACS-parisuhteen siviilikoodeksin 515-1 §:n mukaisesti. Hänen mielestään tästä pykälästä, luettuna yhdessä Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen kanssa, seuraa, että PACS-parisuhteen solmineet samaa sukupuolta olevat henkilöt eivät voi saada lomapäiviä ja avioliittolisää, jotka myönnetään kyseisen yrityksen avioliitossa olevalle henkilöstölle.

21 Tässä tilanteessa Cour de cassation on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2000/78] 2 artiklan 2 kohdan b alakohtaa tulkittava siten, että kansallisen lainsäätäjän valinta, jonka mukaan vain eri sukupuolta olevat henkilöt saavat solmia avioliiton, voi olla sellainen oikeutettu, asianmukainen ja tarpeellinen tavoite, jolla voidaan perustella välillinen syrjintä, joka aiheutuu siitä, että kun työehtosopimuksessa palkkaa ja työsuhteen ehtoja koskeva etu varataan avioliiton solmiville työntekijöille, siinä väistämättä evätään tällainen etu samaa sukupuolta olevilta kumppaneilta, jotka ovat solmineet [PACS-parisuhteen]?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

22 Ennakkoratkaisukysymys perustuu lähtökohtaan, jonka mukaan Crédit agricolen valtakunnallinen työehtosopimus merkitsee direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa välillistä syrjintää, ja koskee sitä, onko tällainen syrjintä perusteltavissa.

23 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on muodollisesti rajoittanut kysymyksensä koskemaan vain unionin oikeuden tietyn säännöksen tulkintaa, tämä seikka ei vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan estä unionin tuomioistuinta esittämästä tälle kansalliselle tuomioistuimelle kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen ratkaistessa käsiteltävänään olevan asian, riippumatta siitä, onko

kansallinen tuomioistuin kysymyksensä sanamuodossa viitannut muihin tulkintaan liittyviin seikkoihin (ks. vastaavasti asia C-229/08, Wolf, tuomio 12.1.2010, Kok., s. I-1, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

24 Pääasian tilanteen, sellaisena kuin se on selostettu ennakkoratkaisupyynnössä, valossa on tutkittava, merkitseekö Crédit agricolella olevan kaltainen valtakunnallinen työehtosopimus direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua välitöntä tai välillistä syrjintää.

25 On siis katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään pääasiallisesti, onko kyseisen direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a ja b alakohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle työehtosopimuksen määräykselle, jonka nojalla palkkatyöntekijältä, joka solmii PACS-parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, evätään oikeus saada erityislomapäivien ja palkanlisän kaltaisia etuja, jotka myönnetään palkkatyöntekijöille heidän solmiessaan avioliiton, kun asianomaisen jäsenvaltion kansallisessa säännöstössä ei anneta samaa sukupuolta oleville henkilöille mahdollisuutta solmia avioliittoa.

26 Aluksi on muistutettava, että – kuten direktiivin 2000/78 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa todetaan – lainsäädäntö, joka koskee henkilöiden siviilisäätyä, kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan. Direktiivin 2000/78 tarkoituksena on kuitenkin sen 1 artiklan mukaisesti torjua työssä ja ammatissa tietyntyyppistä syrjintää, kuten sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa (ks. asia C-147/08, Römer, tuomio 10.5.2011, Kok., s. I-3591, 38 kohta).

27 Siltä osin kuin kyse on direktiivin 2000/78 soveltamisesta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisiin työehtosopimuksen määräyksiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun työmarkkinaosapuolet toteuttavat toimenpiteitä, jotka kuuluvat kyseisen direktiivin soveltamisalaan, niiden on noudatettava tätä direktiiviä (ks. asia C-447/09, Prigge ym., tuomio 13.9.2011, Kok., s. I-8003, 48 kohta ja asia C-132/11, Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt, tuomio 7.6.2012, 22 kohta).

28 Kun Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen 20 ja 34 kohdassa määrätään palkallisten lomien ja avioliittolisän myöntämisestä yrityksen työntekijän solmiessa avioliiton, niissä on kyse direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetuista säännöistä, jotka koskevat työoloja ja -ehtoja ja erityisesti palkkaa. Mainitussa säännöksessä tarkoitettua palkan käsitettä nimittäin on tulkittava laajasti, ja siihen sisältyy muun muassa mikä tahansa rahana tai luontoisetuna, heti tai myöhemmin suoritettava korvaus, jota työntekijä saa työnantajaltaan vaikka vain välillisesti työstä tai tehtävästä, siitä riippumatta, suoritetaanko korvausta työsopimuksen vai lain säännösten perusteella vai vapaaehtoisesti (ks. yhdistetyt asiat C-124/11, C-125/11 ja C-143/11, Dittrich ym., tuomio 6.12.2012, 35 kohta).

29 On siis katsottava, että direktiiviä 2000/78 sovelletaan pääasiaan johtaneen tilanteen kaltaiseen tilanteeseen.

30 Direktiivin 2 artiklan mukaan ”yhdenvertaisen kohtelun periaatteella” tarkoitetaan, ettei minkäänlaista saman direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

31 Välittömän syrjinnän olemassaolosta direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään, että tällaisena syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan kyseisen direktiivin jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin kohdellaan jotakuta muuta, joka on vertailukelpoisessa tilanteessa; kyseisten seikkojen joukossa on sukupuolinen suuntautuminen.

32 Näin ollen se, että kyse on tällaisesta syrjinnästä, edellyttää, että vertailtavat tilanteet ovat vertailukelpoisia (ks. mm. em. asia Römer, tuomion 41 kohta).

33 Tästä on täsmennettävä, että yhtäältä vaatimuksena ei ole tilanteiden identtisyys vaan ainoastaan niiden vertailukelpoisuus ja toisaalta tällaista vertailukelpoisuutta ei ole tutkittava kokonaisuutena ja abstraktisti vaan tapauskohtaisesti ja konkreettisesti kyseessä olevan etuuden kannalta (ks. asia C-267/06, Maruko, tuomio 1.4.2008, Kok., s. I-1757, 67–69 kohta ja em. asia Römer, tuomion 42 kohta).

34 Niinpä unionin tuomioistuin on katsonut rekisteröidystä parisuhteesta annetussa Saksan laissa (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft) säädetyn kaltaisesta rekisteröidystä parisuhteesta, että tilanteiden vertailun on perustuttava kohdennettuun analyysiin aviopuolisoiden ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolten niistä oikeuksista ja velvollisuuksista – sellaisina kuin ne ilmenevät sovellettavista kansallisista säännöksistä –, jotka ovat merkityksellisiä, kun pääasiassa kyseessä olevan etuuden kohde ja myöntämisedellytykset otetaan huomioon, eikä kyseisessä vertailussa ole tutkittava, onko kansallisen oikeuden mukaan niin, että rekisteröity parisuhde rinnastetaan oikeudellisesti, yleisesti ja kattavasti avioliittoon (ks. em. asia Römer, tuomion 43 kohta).

35 Pääasiassa kyseessä olevissa säännöksissä ja määräyksissä työntekijöille avioliiton solmimisen yhteydessä myönnettävien palkallisten lomien ja palkanlisän osalta on tutkittava, ovatko avioliiton solmivien henkilöiden tilanne ja niiden henkilöiden tilanne, jotka solmivat PACS-parisuhteen, koska he eivät voi solmia avioliittoa samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, keskenään vertailukelpoisia.

36 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat solmia PACS-parisuhteen yhteiselämänsä järjestämiseksi ja sitoutua tämän yhteiselämän yhteydessä keskinäiseen aineelliseen tukemiseen ja keskinäiseen avustamiseen. PACS-parisuhde, josta on annettava yhteinen julistus ja joka on rekisteröitävä sen alioikeuden (tribunal d'instance) kirjaamossa, jonka tuomiopiirin alueelle kyseiset henkilöt perustavat yhteisen asuinpaikkansa, on avioliiton tavoin Ranskan oikeudessa siviilioikeudellisen liiton muoto, jossa pariskunnan suhdetta säännellään tarkoilla oikeussäännöillä ja jossa heillä on oikeuksia ja velvollisuuksia toisiaan kohtaan ja suhteessa kolmansiin. Vaikka PACS-parisuhde on mahdollinen myös eri sukupuolta oleville henkilöille ja vaikkei otettaisi kokonaisuutena huomioon niitä eroja, joita voi olla avioliittojärjestelmän ja PACS-järjestelmän välillä, viimeksi mainittu oli ainoa mahdollisuus, joka Ranskan oikeudessa pääasian tosiseikkojen ajankohtana tarjottiin samaa sukupuolta oleville pareille, jotta heidän parisuhteensa saisi varman oikeusaseman ja siihen voitaisiin vedota suhteessa kolmansiin.

37 On siis niin, että siltä osin kuin kyse on palkkaa tai työsuhteen ehtoja koskevista eduista, kuten pääasiassa kyseessä olevien kaltaisista erityislomapäivistä ja palkanlisästä, jotka myönnetään solmittaessa avioliiton kaltainen siviilioikeudellinen liitto, samaa sukupuolta olevat henkilöt, jotka solmivat PACS-parisuhteen, koska he eivät voi solmia avioliittoa, ovat tilanteessa, joka on vertailukelpoinen avioliiton solmivien parien tilanteen kanssa.

38 Tässä yhteydessä on huomattava, että tämän tuomion 33 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti se, että Ranskan Conseil constitutionnel on katsonut ratkaisussaan nro 2011-155, Laurence L., että avioparit ja PACS-parisuhteessa olevat parit eivät ole keskenään vertailukelpoisessa tilanteessa perhe-eläkettä koskevan oikeuden kannalta, ei voi sulkea pois avioliitossa olevien työntekijöiden ja PACS-parisuhteessa olevien homoseksuaalisten työntekijöiden tilanteiden vertailukelpoisuutta, kun kyse on lomapäivien ja palkanlisien myöntämisestä avioliiton solmimisen yhteydessä.

39 Samoin on todettava, että cour d'appel de Poitiers'n pääasiassa mainitsemat avioliiton ja PACS-parisuhteen väliset erot siltä osin kuin kyse on viimeksi mainitun solmimista koskevista muotoseikoista, siitä, että sen voivat solmia kaksi eri sukupuolta tai samaa sukupuolta olevaa henkilöä, sen purkamistavasta tai sen osapuolten keskinäisistä velvoitteista, jotka koskevat varallisuus- ja perintöoikeutta sekä oikeussääntöjä lapsen ja vanhemman välisestä oikeudellisesta siteestä, ovat merkityksettömiä arvioitaessa työntekijän oikeutta saada pääasiassa kyseessä olevien kaltaisia palkkaa tai työsuhteen ehtoja koskevia etuja.

40 Tässä asiayhteydessä on huomattava, että Crédit agricolen valtakunnallisessa työehtosopimuksessa myönnetään kyseisiä etuja avioliiton solmimisen yhteydessä ottamatta huomioon avioliitosta johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia. Tämän vahvistaa se, että kyseisen työehtosopimuksen 20 kohdassa myönnetään erityislomia paitsi itse vakituisen työntekijän avioliiton solmimisen yhteydessä myös hänen lastensa, veljensä tai siskonsa avioliiton solmimisen yhteydessä.

41 Syrjinnän itse olemassaolon osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että jäsenvaltion säännöstö, jossa annetaan oikeus palkkaa tai työsuhteen ehtoja koskeviin etuihin vain avioliitossa oleville työntekijöille, vaikka avioliitto on lain mukaan mahdollinen kyseisessä jäsenvaltiossa vain eri sukupuolta olevien henkilöiden välillä, aiheuttaa sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvaa välitöntä syrjintää PACS-parisuhteessa olevia homoseksuaalisia palkkatyöntekijöitä, jotka ovat vertailukelpoisessa tilanteessa, kohtaan (ks. vastaavasti em. asia Maruko, tuomion 73 kohta ja em. asia Römer, tuomion 52 kohta).

42 Crédit agricolen valtakunnallisen työehtosopimuksen 20 ja 34 kohdassa myönnetään palkallisia lomia ja palkanlisä avioliiton solmiville työntekijöille. Koska avioliitto ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien tietojen mukaan ole mahdollinen samaa sukupuolta oleville henkilöille, nämä henkilöt eivät voi saada kyseisiä etuja.

43 Se, että PACS-parisuhde ei erotuksena edellä mainituissa asioissa Maruko ja Römer annetuissa tuomioissa kyseessä olleesta rekisteröidystä parisuhteesta ole varattu homoseksuaalisille pareille, on merkityksetöntä eikä se etenkään muuta syrjinnän luonnetta näiden parien osalta, jotka erotuksena heteroseksuaalisista pareista eivät pääasian tosiseikkojen ajankohtana voineet lain mukaan solmia avioliittoa.

44 Erilainen kohtelu, joka perustuu työntekijöiden aviosäätyyn eikä nimenomaisesti heidän sukupuoliseen suuntautumiseensa, merkitsee nimittäin edelleenkin välitöntä syrjintää silloin, kun homoseksuaalisille työntekijöille on sen takia, että avioliitto on varattu eri sukupuolta oleville henkilöille, mahdotonta täyttää edellytystä, joka on tarpeen vaaditun edun saamiseksi.

45 Lisäksi on niin, että koska syrjintä on välitöntä, se ei ole perusteltavissa direktiivin 2 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetulla ”oikeutetulla tavoitteella”, sillä mainittu säännös koskee vain välillistä syrjintää, vaan se on perusteltavissa ainoastaan jollakin direktiivin 2 artiklan 5 kohdassa tarkoitetuista seikoista, jotka ovat yleisen turvallisuuden ja järjestyksen takaaminen ja rikollisuuden estäminen sekä terveyden ja muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaaminen.

46 Tässä yhteydessä on huomattava, ettei pääasiassa ole vedottu yhteenkään näistä seikoista. Lisäksi on todettava, että koska mainittu 2 artiklan 5 kohta on poikkeus syrjintäkiellon periaatteesta, sitä on tulkittava suppeasti (ks. em. asia Prigge ym., tuomion 56 kohta).

47 Ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen työehtosopimuksen määräyksen nojalla palkkatyöntekijältä, joka solmii PACS-parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, evätään oikeus saada erityislomapäivien ja palkanlisän kaltaisia etuja, jotka myönnetään palkkatyöntekijöille heidän solmiessaan avioliiton, mainittu säännös on esteenä tällaiselle määräykselle silloin, kun asianomaisen jäsenvaltion kansallisessa säännöstössä ei anneta samaa sukupuolta oleville henkilöille mahdollisuutta solmia avioliittoa, koska kun mainittujen etujen kohde ja myöntämisedellytykset otetaan huomioon, kyseinen työntekijä on avioliiton solmivan työntekijän tilanteen kanssa vertailukelpoisessa tilanteessa.

Oikeudenkäyntikulut

48 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY 2 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että kun pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen työehtosopimuksen määräyksen nojalla palkkatyöntekijältä, joka solmii pacte civil de solidarité -nimisen rekisteröidyn parisuhteen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, evätään oikeus saada erityislomapäivien ja palkanlisän kaltaisia etuja, jotka myönnetään palkkatyöntekijöille heidän solmiessaan avioliiton, mainittu säännös on esteenä tällaiselle määräykselle silloin, kun asianomaisen jäsenvaltion kansallisessa säännöstössä ei anneta samaa sukupuolta oleville henkilöille mahdollisuutta solmia avioliittoa, koska kun mainittujen etujen kohde ja myöntämisedellytykset otetaan huomioon, kyseinen työntekijä on avioliiton solmivan työntekijän tilanteen kanssa vertailukelpoisessa tilanteessa.

Allekirjoitukset